

KAUPAN LIITTO

LAUSUNTO

Verohallinto
Harmaan talouden selvitysyksikkö

15.8.2018

A53/00 00 01/2018

LAUSUNTO FISKAALISTEN KASSAJÄRJESTELMIEN SOVELTUVUUDESTA SUOMEEN

Kaupan liitto kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto otsikkoaiheeseen liittyen ja lausuu seuraavaa:

Verohallinnon Harmaan talouden selvitysyksikkö ehdottaa, että Suomessa otettaisiin käyttöön kuluttajakauppaa käyvien yritysten osalta niin sanotut fiskaaliset online-kassajärjestelmät. Ehdotuksen taustalla on ajatus siitä, että Verohallinto saisi tiedon myyntitapahtumasta automaattisesti. Ehdotuksen mukaan tämä olisi mahdollista fiskaalisten online-kassajärjestelmien avulla, sillä kassajärjestelmät välittäisivät tiedon myyntitapahtumasta suoraan Verohallinnon järjestelmään.

Harmaan talouden selvitysyksikön mukaan fiskaalisten online-kassajärjestelmien tavoitteena on torjua harmaata taloutta, ehkäistä talousrikollisuutta, parantaa kilpailuneutraliteettia, edistää kirjanpitojen digitalisointia ja turvata valtion verotuloja käteistoimialoilla. Selvitysyksikkö on arvioinut, että toteutuessaan online-kassajärjestelmät kasvattaisivat vuosittaisia verotuloja Suomessa 120–140 miljoonalla eurolla. Kuluttajakauppaa käyville yrityksille järjestelmän perustamisesta aiheutuisi kuluja, joiden selvitysyksikkö arvioi olevan 122 miljoonaa euroa.

Vaikka harmaan talouden ilmiöt eivät ole kaupan alalla läheskään yhtä yleisiä, kuin selvityksessä esiin nostetulla majoitus- ja ravitsemistoimialalla, myös kaupan alalla ilmenee harmaata taloutta. Kilpailuneutraliteetin parantaminen ja harmaan talouden sekä talousrikollisuuden kitkeminen ovat kiistatta kannatettavia tavoitteita, joita tulee edistää. Ei kuitenkaan ole yksiselitteisesti selvää, että fiskaalisilla kassajärjestelmillä pystyttäisiin parantamaan rehellisesti toimivien yritysten kilpailuasetelmaa tehostamalla petoksiin puuttumista ja parantamalla kaupan alan kilpailuneutraliteettia. Fiskaalisten online-kassajärjestelmien puutteet petostorjunnan näkökulmasta käyvät ilmi myös Harmaan talouden selvitysyksikön selvityksestä, jonka mukaan fiskaalisilla online-kassajärjestelmillä ei pystyttäisi puuttumaan kaupan alan yleisimpään petosmalliin, kassan ohimyyntiin.

Ehdotettujen kassajärjestelmien tavoite taloushallinnon digitalisaation edistämisessä on toki kannatettavaa. Parhaimmillaan digitalisaation lisääminen hyödyttää sekä Verohallintoa että yrityksiä. Ei kuitenkaan ole perusteltua

edistää digitalisaatiota pakonomaisesti. Yritysten valmiudet digitalisaation lisäämiseen ja sen hyödyntämiseen ovat hyvin eri tasolla ja riippuvat monista eri tekijöistä, esimerkiksi yrityksen koosta ja resursseista. Lisäksi digitaalisuuden suhteen edistyneimmät yritykset ovat kehittäneet taloushallintonsa digitaalisuutta niin pitkälle, etteivät ne saisi merkittävää hyötyä fiskaalisten online-kassajärjestelmien myötä. Yritykset osaavat parhaiten itse arvioida digitalisaation lisäämisen hyödyt omalle yritystoiminnalleen ja määrittämään taloushallintonsa digitaalisuuden asteen ja etenemistahdin. Tästä syystä digitalisaation edistämisen tulee olla harkittua ja sen tulee tapahtua vapaaehtoisuuteen perustuen.

Yllä olevien yleisten huomioiden ja kommenttien lisäksi Kaupan liitto nostaa fiskaalista online-kassajärjestelmistä esille seuraavia yksityiskohtia:

Online-kassajärjestelmän tekniset ratkaisut tulisivat kalliiksi kaupalle

Kaupan liitto on arvioinut teknisiä kustannuksia ja jatkoselvitystarpeita Harmaan talouden selvitysyksikön suosittelman online-järjestelmän näkökulmasta. Selvityksen kustannusarvio, 1 000 euroa kassalaitteelta, vastaa myös Kaupan liiton jäsenten kustannusarvioita. Jäsenten arviot perustuvat oletukseen, että jokaiseen kassalaitteeseen on kiinnitetty Verohallinnolle tietoa välittävä ohjelmallinen moduuli.

Suomalaiselle päivittäistavarakaupan toimijalle tästä ratkaisusta aiheutuisi arviolta usean miljoonan euron laitekustannukset kassalaitteiden suuren määrän vuoksi. Jos myyntitietojen välitys Verohallinnolle olisi mahdollista yritysten keskitetyistä kassa- tai raportointijärjestelmistä, kustannukset olisivat maltillisemmat. Laittekustannusten lisäksi online-kassajärjestelmästä aiheutuisi järjestelmän ylläpito- ja kehityskustannuksia, joiden suuruutta on hankala arvioida ilman keskusteluja laitetoimittajien kanssa.

Kassatoimintojen sujuvuuden ja nopeuden kannalta online-kassajärjestelmät olisivat riski kassojen suorituskyvylle. Kassatapahtumaa luotaessa on jo nyt paljon logiikkaa kampanjoiden, alennusten ja kanta-asiakaskäsittelyjen vuoksi. Myyntitapahtumakohtaisen tunnistetekijän laskeminen kuitille vaatii lisälogiikkaa ja voi aiheuttaa viivettä kuitin tulostumiseen. Riski korostuu erityisesti ruokakaupassa, jossa kassojen on oltava nopeita, jotta valtavien volyymien käsittely sujuisi ongelmitta.

Online-kassajärjestelmät eivät parantaisi kaupan alan kilpailuneutraliteettiä

Verohallinnon oman selvityksen mukaan kassan ohimyynti on kuluttajakaupassa tyypillisin petosmalli. Kassan ohimyyntillä tarkoitetaan petosmallia, jossa myyjä ei kirjaa myytyä tuotetta lainkaan kassaan. Näin ollen kassaan ei rekisteröidy tietoa myyntitapahtumasta. Online-kassajärjestelmän toiminta perustuu siihen, että myyntitapahtuma rekisteröityy kassaan ja

kassajärjestelmä välittää tiedon Verohallinnolle. Koska ohimyyntissä kassajärjestelmässä ei ole Verohallinnolle välitettävää tietoa myyntitapahtumasta, jäävät ohimyyntit kokonaan online-kassajärjestelmän avulla toteutettavan verovalvonnan ulkopuolelle.

Vastaavasti veroja välttelevä myyjä voi kiertää onlinekassa-järjestelmää kirjaamalla myydyn tuotteen kassaan huomattavasti myyntihintaa alemmalla hinnalla. Verohallinnolle välittyy tieto maksutapahtumasta vain kassaan rekisteröityneen summan osalta. On myös syytä huomata, että myyntitapahtuman jälkeen online-kassasta kuluttajalle tulostunut kuitti ei ole tae siitä, että tapahtuma on kirjautunut oikein myyjän kassajärjestelmään. Harmaa toimija voi käyttää online-kassan rinnalla kassaa, josta tieto ei välity Verohallinnolle, mutta josta kuitenkin tulostuu kuitti asiakkaalle.

Kuluttajakaupassa petokset voivat toki koostua muistakin petosmalleista, kuten sellaisista, jotka perustuvat kirjanpitoaineiston manipulointiin. Harmaan talouden selvitysyksikkö ei kuitenkaan ole selvittänyt, kuinka merkittäviä muut petosmallit ovat kilpailuhaitan kannalta kuluttajakaupassa. Kaupan liiton käsityksen mukaan muiden petosmallien osuus kilpailuhaitan muodostumisessa ei ole merkittävä. Selvityksessä ei myöskään arvioida sitä, miten petosten tekotavat muuttuisivat ehdotetun online-kassajärjestelmän käyttöönoton jälkeen. Olisi johdonmukaista arvioida, kuinka paljon kassan ohimyynti ja muut myynnin pimittämiseen liittyvät petokset lisääntyisivät online-kassajärjestelmän käyttöönoton myötä. Kaupan liiton käsityksen mukaan on hyvin todennäköistä, että ne petosmallit, joita ei voida valvoa online-kassajärjestelmän avulla, lisääntyisivät merkittävästi.

Maksamisen kehittyminen kaupan alalla

Maksaminen ja sen tavat monipuolistuvat jatkuvasti. Käteisen rahan rooli maksutapahtumissa vähenee entisestään. Vastaavasti käteisen saatavuus heikkenee. Erilaiset digitaaliset maksutavat sen sijaan yleistyvät käteisen rahan kustannuksella.

Digitaaliset maksut ja maksu- sekä luottokortit ovat verovalvonnan näkökulmasta erinomaisia maksutapoja, sillä ne jättävät aina jäljen myyntitapahtumasta. Verohallinnolla on jo nyt mahdollisuus hankkia verovalvontaa varten maksutietoja maksunvälittäjiltä, kuten pankeilta. Pääasiassa digitaalisten maksuvälineiden taustalla on perinteinen maksu- tai luottokortti, joka on liitetty maksuvälineeseen, joten tietojen saaminen on yksinkertaista. Maksutietojen tärkeys harmaan talouden torjunnassa korostuu jatkossa vielä entisestään, kun EU-komissio on ryhtynyt edistämään maksutietojen automaattista välittämistä verohallinnoille. Komissio on tällä hetkellä valmistelemassa direktiiviehdotusta, joka mahdollistaisi maksutietojen siirron automatisoinnin eli Verohallinto saisi tiedot ns. massasiirtoina.

Jatkovalmisteluissa olisikin järkevää selvittää, millainen rooli maksutietojen massahyödyntämisellä on kilpailuneutraliteetin parantamisessa, harmaan talouden torjumisessa ja valtion verotulojen turvaamisessa jo nyt, mutta etenkin tulevaisuudessa. Lisäksi olisi perusteltua tarkastella, miltä osin maksutietojen automatisointi kattaisi fiskaalisille kassajärjestelmille asetetut tavoitteet. Kaupan liitto kannattaa maksutietojen hyödyntämisen edistämistä fiskaalisten kassajärjestelmien sijaan; maksutietojen hyödyntäminen ei edellytä raskaita järjestelmämuutoksia ja digitaalisista maksutavoista jää aina jälki. Lisäksi käteisen käytön jatkuva väheneminen vahvistaa maksutietojen hyödyntämisen kattavuutta.

Yhteenveto

Kannatettavista tavoitteista huolimatta online-kassajärjestelmät eivät parantaisi kaupan alan kilpailuneutraliteettiä eivätkä vähentäisi merkittävästi harmaata taloutta. Kuluttajakaupan yleisimmät petosmallit jäisivät online-kassajärjestelmien valvonnan ulkopuolelle, joten ehdotettujen kassajärjestelmien käyttöönotto vain muuttaisi petosten tekotapaa.

Harmaan talouden selvitysyksikön arvio vuosittaisista verotulojen lisäyksistä edellyttää puutteidensa vuoksi lisäselvityksiä. Laskelmat perustuvat pitkälti Ruotsin verohallinnon omiin selvityksiin siitä, kuinka verotulot lisääntyivät Ruotsissa vastaavantyyppisten kassajärjestelmien käyttöönoton jälkeen. Laskelmissa ei ole otettu lainkaan huomioon sitä, että Ruotsissa muutos tapahtui lähes kymmenen vuotta sitten, jolloin maksutavat ja verovalvonnan välineet olivat huomattavasti suppeampia, kuin tänä päivänä. Verohallinnolla on jo nyt kehittyneitä välineitä erilaisten maksutapojen valvontaan. Kaupan liiton näkemyksen mukaan näiden välineiden kehittämien edelleen sekä kansallisella että EU-tasolla korvaa fiskaalisten online- ja muiden vastaavien kassajärjestelmien tarpeen.

Sinänsä digitaalisen taloushallinnon edistäminen on kannatettavaa, mutta sen on tapahduttava vapaaehtoisuuteen perustuen. Fiskaaliset online-kassajärjestelmät eivät automaattisesti tuo yrityksille sellaisia liiketoimintahyötyjä, että järjestelmän perustamiseen käytetyt resurssit olisivat kohtuullisia. Etenkin kun otetaan huomioon online-kassajärjestelmien merkittävät puutteet petostorjunnassa ja riski kassatoiminnan hidastumisesta, ei järjestelmien perustamiseen tarvittavien resurssien määrä ole järkevällä tasolla. Kaupan liitto ei kannata fiskaalisten online-kassajärjestelmien käyttöönottoa Suomessa.

Kunnioitavasti

KAUPAN LIITTO

Juhani Pekkala
toimitusjohtaja

Toni Jääskeläinen
veroasiantuntija